

ДОКЛАД

относно 88-ма СРЕЩА НА КОНТАКТНИТЕ ТОЧКИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА СЪДЕБНА МРЕЖА ПО ГРАЖДАНСКИ И ТЪРГОВСКИ ДЕЛА

14- 15.12.2022 г., Брюксел, Белгия,

На 14.12.2022г. се проведеха две двустранни срещи по искане на Полша и Швеция.

На двустранната среща с Полша от страна на Полша присъстваха представители на Централния орган на Полша и съдии от Окръжен съд Катовице, Полша, които се занимават с изпълнение на дела за издръжки с международен елемент. От страна на България присъстваха двама съдии, членове на националната съдебна мрежа по граждански и търговски дела, съдия Борис Динев и съдия Вергиния Мичева, не присъстваха представители на Централния орган на България, но те бяха предварително изпратили своите отговори на поставените от полска страна въпроси. В случая се касае за конкретно дело за издръжка, при което задълженият родител, длъжник се намира на територията на РБългария, като плащането на издръжката е било преустановено. Българските съдии предоставиха на полските колеги наличната информация за длъжника и поеха ангажимента да изпратят и допълнена такава , която ще получат чрез Централния орган на РБългария.

На двустранната среща с Швеция, от шведска страна присъстваха представители на Централния орган – Шведската агенция за социално осигуряване. От страна на България присъстваха двамата български съдии, които отговориха на поставените общи въпроси във връзка с необходимата допълнителна информация, която се прилага към иск за определяне на издръжка на непълнолетно лице.

На 15.12.2022г. се проведе пленарната среща на контактните точки на европейската съдебна мрежа, чиято основна тема беше Регламент 4/2009 относно компетентността, приложимото право и признаването и изпълнението на решения относно издръжка.

1. Представи се календара на срещите за следващата 2023 година:

- Годишна среща 23 и 24 януари
- Регламент Брюксел IIб – 13 и 14 март
- Регламенти Брюксел Ia, Рим I и II – 20 - 21 април
- Регламент за връчване за документи 1 и 2 юни
- Регламент за издръжката – 23 и 24 октомври
- Регламент за наследяването – 30 ноември – 1 декември

2. Представи се новата информация, качена на Европейския портал за електронно правосъдие касаеща децата от Украйна. Обърна се внимание, че информацията за Великобритания ще остане на портала до 2024г., тъй като все още има висящи дела между държавите членки и Великобритания.

3. Посочи се, че Наръчникът за Регламент Брюксел IIб , разработен от доц.Боряна Мусева, ще бъде наличен на всички езици на ЕС края на януари/февруари 2023г. Напомни се на държавите членки да заявят чрез националните контакти точки колко бройки от изданието на хартия са им нужни, за да им бъдат изпратени. Посочи се, че Наръчникът е създаден , за да бъде ползван в електронен формат, тъй като има много полезни препратки/връзки, които на хартия не могат да де ползват. Напомни се, че и следващата година ще бъде предоставено финансиране на проекти от държавите членки във връзка със съдебната мрежа и нейната дейност, като обявата за кандидатстване по проекти ще бъде отворена в следващите дни на тази година до 20.04.2023г.

4. Участниците бяха информирани, че на 20.01.2023г. ще се проведе он лайн среща във връзка с приложението на i-Support /разработена от Хагската конференция за улеснение взаимодействието между държавите членки на делата за издръжка с международен елемент/, като в кратък срок за програмата на срещата ще бъдат уведомени контактните лица на мрежата.

5. Участниците в срещата бяха запознати с настоящия статут на Хагската конвенция от 2007 и Хагския протокол. През 2022г. към Хагската конвенция са се присъединили Еквадор /на 2.03.2022г./, Филипини /на 22.06.22г./ и Ботсвана /на 14.11.2022г./. Към Протокола са се присъединили Украйна и Еквадор. Очаква се електронните профили на държавите членки на Хагската конференция да бъдат осъвременени.

6. Представиха се резултатите от Проучване по прилагането на Регламент 4/2009 за издръжката. На първо място се посочи, че проучването на прилагане на регламента е извършено по-късно от предвидения 5 годишен период и е проведено в периода м.04.2020г. – 07.2021г. Анализирано е прилагането на регламента във всички държави членки чрез интервюта и въпросник. Установено е, че:

- Правилата за международна компетентност се разбират добре, но се срещат трудности при йерархията при алтернативните основания, срещат се трудности и при избор на съд, липсва дефиниция за „обичайно местопребиваване“ и за „явяване на ответника“.
- При избора на приложимо право по принцип не се констатира трудности, но е установено, че този инструмент не е особено познат в страните членки; отчитат се проблеми при прилагане на чл. 10 за събиране на издръжка от публичен орган и чл. 14 относно размера на издръжката, който не се прилага по еднакъв начин в различните държави членки.

- Признаване и изпълнение – отчита се, че тази процедура е ефективна, но се срещат трудности – напр. заради съществуващите различни начини за изчисляване на издръжката - като процент от минималната заплата или минимална сума, принудителното изпълнение се осъществява бавно, липсва минимална хармонизация сред държавите членки – препоръчва се да има минимално уеднаквяване за установяване на дохода на длъжника и др.
- Правна помощ – проучването е установило, че тази институт работи добре, но не винаги се предоставя правна помощ на лица между 18г. и 21 години, ако се касае за издръжка за период преди навършването на 21 години.
- Сътрудничество – в областта на сътрудничеството е установен позитивизъм, но също така е установено, че не всички централни органи са ефективни - поради липса на срокове, голям формализъм и следване на национален подход . За да се подобри сътрудничеството се препоръчва да се осъществява обмен на служители, повишаване на ползването на дигитални методи на комуникации и да се въведат срокове. Тъй като се установява, че много централни органи нямат осигурени средства, се препоръчва централните органи да публикуват своя бюджет и персонал.
- Съотношение на регламента с други актове: оценката е позитивна, но има някои аспекти, които създават трудности – като напр. свързани искове относно установяване на произход, избор на съд за издръжка и родителска отговорност.
- Препоръчва се ползването на i-Support – да стане универсално и задължително ползването му.

Докладът ще бъде изготвен скоро, като изменения на регламента могат да се очакват при следващия мандат на Европейската комисия.

7. Беше представена постановената през 2022г. от СЕС съдебна практика по Регламент 4/2009. Съдът е постановил решения по две дела C- 644/20 и C- 501/20:

Решение от 12.05.2022г. по дело C-644/20:

Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3 от Хагския протокол от 23 ноември 2007 година за приложимото право към задълженията за издръжка, одобрен от името на Европейската общност с Решение 2009/941/ЕО на Съвета от 30 ноември 2009 г.

Отправено е от Окръжен съд в гр.Познан, Полша по дело, образувано по иск на две непълнолетни деца за търсене на издръжка от техния баща.

Фактите по делото: Родителите на непълнолетните деца са граждани на Полша, но пребивават и работят в Обединеното кралство, където се раждат двете им деца. Майката пътува с децата до Полша с разрешението на бащата, но решава да остане да живее в Полша заедно с децата, за което бащата не е съгласен. Бащата подава молба за връщане на децата на основание Хагската конвенция от 1980г. Районният съд отхвърля молбата му. По жалба на бащата окръжният съд отменя това решение и постановява връщането на децата в Обединеното кралство. Междувременно децата са завели срещу бащата иск за

заплащане на издръжка, който е бил уважен от Районен съд гр.Пила, Полша. Бащата обжалвал и това решение, като посочил, че молбата му за връщане на децата е уважена и че той не дължи на децата издръжка.

Поставеният за тълкуване въпрос е „Следва ли член 3, параграфи 1 и 2 от Хагския протокол [...] да се тълкува в смисъл, че кредитор [по вземане за издръжка], който е дете, може да придобие ново обичайно място на пребиваване в държавата, в която то е било неправомерно задържано, ако съдът постанови връщането му в държавата, в която обичайно е пребивавало непосредствено преди неправомерното задържане?“.

За да отговори на въпроса, Съдът припомня, че Хагският протокол е одобрен от Съвета на Европейския съюз с Решение 2009/941, поради което Съдът е компетентен да тълкува разпоредбите му. Обстоятелството, че Обединеното кралство, на чиято територия пребивава бащата, не е обвързано от посочения протокол, не е от значение за делото, тъй като съгласно член 2 от Хагския протокол той се прилага дори и ако приложимото право е правото на недоговаряща страна. Съгласно член 3, параграф 1 от Хагския протокол приложимото право към задълженията за издръжка, освен ако в този протокол не е предвидено друго, е правото на държавата по обичайното място на пребиваване на кредитора. Съгласно параграф 2 от този член, при промяна на обичайното място на пребиваване на кредитора от момента на настъпване на промяната се прилага правото на държавата по новото обичайно място на пребиваване на кредитора.

СЕС тълкува обичайното местопребиваване по см. на Хагския протокол и приема, че обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка е мястото, което на практика е център на живота му, като се имат предвид неговата семейна и социална среда. Това важи в още по-голяма степен, когато кредиторът е малко дете, като се има предвид необходимостта съгласно член 24, параграф 2 от Хартата на основните права надлежно да се отчете висшият интерес на детето, който изисква по-специално да се гарантира, че то разполага с достатъчно средства предвид семейната и социалната среда, в която трябва да живее /пар.66/.

СЕС приема, че би било в противоречие с целта на член 3, параграф 2 от Хагския протокол, както и с отчитането на висшия интерес на детето, да се приеме, че наличието на съдебно решение на държава членка, с което се установява неправомерността на отвеждането или задържането на непълнолетно дете и се разпорежда то да бъде предадено на единия от родителите му, който пребивава в друга държава членка, по принцип не позволява да се счете, че обичайното място на пребиваване на детето е на територията на тази държава членка за целите на определяне на приложимото право към вземането му за издръжка / пар.70/. При липсата на изрична уредба няма никакво основание член 3 от Хагския протокол да се тълкува в светлината или в духа на разпоредбите на член 10 от Регламент № 2201/2003, които неутрализират прехвърлянето по принцип на съдебната компетентност в областта на родителската отговорност към държавата членка по новото обичайно място на пребиваване на детето след неправомерното му отвеждане или задържане, за да остане тази компетентност в държавата членка, в която е било

обичайното място на пребиваване на детето преди това отвеждане или задържане. По принцип моментът, от гледна точка на който този съд трябва конкретно да прецени кое е обичайното място на пребиваване на този кредитор, за да определи приложимото право към съответните задължения за издръжка, е моментът, в който трябва да се произнесе по иска за издръжка. Всъщност това тълкуване позволява да се запази, в съответствие с целта на член 3, параграф 2 от Хагския протокол, връзката между кредитора по вземане за издръжка и мястото, където вземането за издръжка, на което той има право, трябва да му позволи да се издържа.

На поставения въпрос СЕС отговоря, че член 3 от Хагския протокол трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определяне на приложимото право към вземането за издръжка на непълнолетно дете, отведено от единия от родителите му на територията на държава членка, обстоятелството, че съд на тази държава членка е разпоредил в рамките на отделно производство връщането на това дете в държавата, в която то обичайно е пребивавало с родителите си непосредствено преди отвеждането, не е достатъчно, за да попречи това дете да придобие обичайно място на пребиваване на територията на тази държава членка.

Решение от 1.08.2022г. по дело С-501/20

Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, 7, 8 и 14 от Регламент No 2201/2003

Отправено е от Районен съд в Барселона, Испания, по дело образувано по спор за родителски права.

Фактите по делото: Майката на децата е испанка, а бащата – португалец. Двамата са сключили граждански брак в испанското посолство на Гвинея Бису, децата са родени в Испания. Отначало родителите живели в Гвинея Бису, след което се преместили в Того, където се разделили. Майката останала с децата в семейното жилище, а бащата заживял на хотел. Двамата родители работят в Европейската комисия с месторабота в Того. Майката е завела пред съда в Барселона, Испания, иск за прекратяване на брака, определяне на родителските права, местоживеенето на децата, възлагане ползването на семейното жилище и дължимата издръжка. Бащата оспорил компетентността на съда. Съдът приел, че не е международно компетентен и прекратил делото, тъй като страните нямат обичайно местоживеене в Испания.

Определението на съда е обжалвано пред запитващия съд, който е отправил преюдициалното запитване към СЕС по следните въпроси:

- Как следва да се тълкува „обичайно местопребиваване“ по см. на чл.3 от Регламент 2201/2003 и чл.3 от Регламент 4/2009 по случая на двама граждани на държави членки, които пребивават в трета държава заради трудовите си задължения като служители на ЕС и които в третата държава се ползват с дипломатически статут?
- В случай, че за целите на чл.3 от Регламент 2201/2003 и на чл.3 от Регламент 4/2009 „обичайното местопребиваване“ се определя съобразно статута на съпрузите като персонал /служители/ на ЕС в трета държава, как това ще се отрази на

определянето на обичайното местопребиваване на непълнолетните деца, съобразно правилото на чл.8 от Регламент 2201/2003?

- В случай, че децата не се считат за обичайно пребиваващи в третата държава, може ли свързващият фактор на националността на майката, нейното местопребиваване в Испания преди брака ѝ, испанското гражданство на децата, и факта, че са родени в Испания да се вземе предвид за целите на определяне на обичайното местопребиваване съобразно правилото на чл.8 от Регламент 2201/2003?
- В случай, че се установи, че родителите и децата не са обичайно пребиваващи в държава членка, и като се вземе предвид, че съобразно Регламент 2201/2003 няма друга държава членка, която да има компетентност да реши исковете, може ли фактът, че ответникът е гражданин на държава членка, да преклудира прилагането на клаузата за пребиваване по чл.7 и чл.14 от Регламент 2201/2003?
- В случай, че се установи, че родителите и децата не са обичайно пребиваващи в държава членка за целите на определяне на дължимата на децата издръжка, как следва да се тълкува чл.7 от Регламент 4/2007 за *forum necessitatis* и по-конкретно кой са условията, при които се приема, че производството не може да се осъществи в трета държава, към която спорът е в близка връзка /в случая Того/? Трябва ли страната да е инициирала или да е направила опит да инициира съдебно производство в тази държава с негативен резултат и представлява ли гражданството на една от страните достатъчна връзка с държава членка /със сезирания съд/?
- В случай като този, при който съпрузите имат силна връзка с държави членки /гражданство, предишно местопребиваване/, противоречи ли на чл.47 от Хартата, ако никоя държава членка не се счита да има компетентност по двата Регламента?
На поставените въпроси СЕС отговаря по следния начин:

1. Чл. 3(1)(а) от Регламент 2201/2003 и чл.3(а) и (б) Регламент 4/2009 трябва да се тълкуват в смисъл, че статута на съпрузите като членове на персонала на ЕС, които работят като част от делегацията на ЕС в трета държава и които се ползват с дипломатически имунитет в тази трета държава, не представлява решаващ фактор за целите на определяне на обичайно местопребиваване, по смисъла на посочените разпоредби.
2. Чл. 8(1) от Регламент 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определяне на обичайното местопребиваване на дете, свързващият фактор на гражданството на майката и нейното местопребиваване преди брака в държавата членка на сезирания с молба за определяне на родителски права съд, е ирелевантен, докато фактът, че децата са били родени в тази държава членка и притежават гражданство на тази държава членка, не е достатъчен.
3. Когато никой съд в държава членка няма компетентност да разгледа иска за развод съобразно чл.3 до чл.5 от Регламент 2201/2003, чл.7 във вр. с чл.6 трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че ответникът по главното производство е гражданин

на държава членка, различна от тази на сезирания съд, възпрепятства прилагането на клаузата относно остатъчната компетентност, предвидена в член 7 за установяване на компетентността на този съд без обаче да възпрепятства съдилищата на държавата-членка, чийто гражданин е ответникът, да имат компетентност да разгледат такава молба съгласно националните правила на последната държава-членка относно компетентността.

Когато никой съд на държава членка няма компетентност да се произнесе по иск за родителска отговорност по чл. 8 до чл.13 от Регламент 2201/2003, чл.14 от регламента трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че ответникът е гражданин на държава членка, различна от тази на сезирания съд, не изключва прилагането на клаузата относно остатъчната компетентност, предвидена в член 14 от този регламент.

4. Чл.7 от Регламент 4/2009 трябва да се тълкува в смисъл:

- когато обичайното местопребиваване на всички страни по спора по въпроси, свързани със задължения за издръжка, не е в държава-членка, може да се установи компетентност, основана по изключение на *forum necessitatis*, посочен в член 7, ако няма съд на Държавата-членка, който да има компетентност съгласно членове 3 до 6 от този регламент, ако производството не може разумно да бъде заведено или проведено в третата държава, с която спорът е тясно свързан, или се окаже невъзможно и има достатъчно връзка между спора и сезираният съд;

- за да се установи, по изключение, че съдебното производство не може разумно да бъде започнато или проведено в трета държава, важно е след анализ на доказателствата, представени във всеки отделен случай, достъпът до правосъдие в тази трета държава да бъде осигурен, правно или фактически, да не е възпрепятстван по-специално от прилагането на процедурни изисквания, които са дискриминационни или противоречат на основните гаранции за справедлив процес, без да има изискване страната, позоваваща се на член 7, да докаже, че не е успяла да заведе или се е опитала да заведе въпросното производство пред съдилищата на съответната трета държава; и

- за да се приеме, че даден спор трябва да има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд, е възможно да се разчита на гражданството на една от страните.

8. На участниците в срещата се изнесе презентация на тема „Дигитализация на съдебното сътрудничество, вкл. в областта на издръжките – какво е положението в момента“, представена от Катерина Енчева, представител на DG Just в Европейската комисия.

Към настоящия момент съдебното сътрудничество в областта на издръжките се осъществява чрез *e-Codex*, разработен от Хагската конференция, но неговото приложение е ограничено само до няколко държави. Продължава разработването на проекта за Дигитализация на съдебното сътрудничество между държавите членки, което ще обхване сътрудничество във всички области – по граждански, търговски, наказателни дела /без административните/. Сферите на дигитализация обхващат:

- Видео връзка;
- Признаване на електронен подпис/печат;
- Действителност на електронен документ;
- Електронно плащане на такси

Предвидено е комуникацията между компетентните органи да се извършва през системата, но ще се запази и възможността за директна комуникация.

Гражданите и юридическите лица ще могат да ползват системата чрез т.нар. Европейски електронен достъп на ЕПЕП.

Видео връзката, която ще предоставя системата, ще има широко приложение – за изслушване /ще се прилага националното право/ или за събиране на доказателства /по Регламента за събиране на доказателства/. Системата може да се ползва и за връчване на доказателства. Във връзка с дигитализацията на съдебното сътрудничество предстои постепенно изменение на регламентите, които имат отношение – като напр. Регламента за събиране на доказателства, Регламента за връчване на документи, вкл. и Регламента за издръжката.

9. Прие се статистическия доклад за 2022г. Посочено бе, че информацията се подава от Централните органи, като се ползва определен формуляр. Според събраните данни, най-много молби се получават за принудително изпълнение (70%) и за допускане до изпълнение (23%). Основно молители са кредитори (75%) и публични органи (23%). Предимно се подават молби за установяване на задължението (77%) и промяна на размера на издръжката от длъжник (17%). Основни искания се подават за допълнителни мерки за издирване на длъжник/кредитор (75%).

10. Прие се Наръчник за прилагане на Регламент 4/2009. Същият бе представен от проф. Констанца Хонорати /Италия/. Наръчникът ще бъде публикуван на сайта на Европейския портал за електронно правосъдие през м.януари 2023г. Ще бъде преведен на всички езици на държавите членки. Преводът на български език се очаква да бъде публикуван през м.юни 2023г. Той е предназначен за ползване он лайн, но ще бъде предоставен и на хартиено копие. Националното лице за мрежата следва да заяви необходимия брой хартиени копия за България.

11. Прие се препоръчителна форма за споразумения, след кратка дискусия.

12. Проведе се дискусия по приложението на Регламента за издръжката касаеща централните органи на държавите членки. Обсъдиха се следните въпроси:

- Какво се случва, когато кредиторът с висящото изпълнително дело прекрати комуникацията си с централния орган? В дискусията се очерта разбирането, че се прилага националното право.
- Каква информация може да предоставя централния орган – в дискусията се очерта разбирането, че централният орган може да предоставя допълнителна информация

по различни въпроси, като напр. адрес на кредитора или длъжника по издръжката, място на работа на длъжника, дохода на длъжника, имуществото на длъжника, както и дали в един иск могат да се претендират родителски права и издръжка.

- Каква е ролята на централния орган в производството, с което се подпомага събирането на издръжка – в дискусиата се очерта разбирането, че централният орган следва да следи и докладва, вкл. за съществуващи вече производства, или в случай, че се плати два пъти издръжка (от административния орган и от самия родител).
- Как се прилага регламентът при принудителното изпълнение относно давността? Как се установява давностния срок в другата държава? - очерта се разбирането, че информация за давността в различните държави следва да се предостави в информацията на сайта на европейската съдебна мрежа.
- Обсъдиха се допълнителните формални изисквания за документите за принудителното изпълнение – апостил /декларации - в дискусиата се очерта разбирането, че не следва да се изисква апостил или декларации.
- Обсъди се като проблем, че в някои държави членки издръжка се определя като част от доход или от минимална работна заплата, като това създава затруднения при принудителното изпълнение на така определената издръжка в други държави членки – не се стигна до решение, но се сподели от някои централни органи, като добра практика, че те събират информацията за размера на минималната работна заплата чрез Регламента за събиране на доказателства.

Поради приключване на дневния ред, срещата приключи в 17ч.

30.12. 2022г.

Изготвили:

съдия Борис Динев и съдия Вергиния Мичева-Русева